

- чинник // Наукові записки серія: Історія. – 2003. – № 3. – С. 295-299.
45. Поліщук Ю.Й. Методика викладання історії в школі. – Тернопіль: ТДПУ, 2003. – 164 с.
 46. Січинський В. Заждитель храмів і скарбів духовних // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 22-23.
 47. Слободян В., Бойко О. Втрачені пам'ятки сакральної архітектури Львівщини // Пам'ятки України. – 2004. – № 1. – С. 46-78.
 48. Слободян В. Нищення храмів // Пам'ятки України. – 1995. – № 3. – С. 48-51.
 49. Третяк К. Київ. Путівник по зруйнованому місту. – К.: Академія, 1998. – 98с.
 50. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (Досвід, проблеми і перспективи). – К.: Альтернативи, 2000. – 310 с.
 51. Формы внеклассной работы оп истории / Сост. Е.М.Бердникова, И.З. Озерский, А.Н. Хмелев. – М.: Просвещение, 1965. – 267 с.
 52. Центральний державний історичний архів у м. Львові. – Ф. 146. – Оп. 4. – Сп. 5852.
 53. Ходос М. Методичні засади краєзнавчої роботи в загальноосвітній школі (на прикладі інтегрованого краєзнавчого курсу) // Історія в школі. – 2004. – № 4. – С. 10-11.
 54. Цимбалюк Р. Підгаєцький костел Святої Трійці у Червоній книзі України // Підгаєцька земля. – 2001. – 21 квітня. – С. 2.
 55. Шандра В. Охорона старовини в ретроспективі до 1917 р. та нереалізовані тогочасні проекти // Пам'ятки України. – 1996. – № 3-4. – С. 115-119.
 56. Швець В. Архітектурні дослідження храму Івана Хрестителя у Львові // Галицька брама. – 1996. – № 12 (лютий). – С. 15.
 57. Ющук А. Свято-Преображенська церква як пам'ятник архітектури // Новини Шумщини. – 1998. – 1 травня. – С. 3.
 58. Restauracja katedry lwowskiej // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 12. – S. 96.
 59. Sprawozdanie Polskiego Towarzystwa Opieki nad grobami Bohaterów (Towarzystwa Polskiego żałobnego krzyża) za rok 1925. – Lwów: Drukarnia Stanisława Küblera, 1926. – 31 s.
 60. Trzechsetlecie kościoła // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 4. – S. 28-30.

*Наталія Заставецька
наук. керівник – доц. О.П. Петровський*

ВИСВІТЛЕННЯ ПАМ'ЯТКОЗНАВЧОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СХІДНОГАЛИЦЬКОГО КРАЮ У ХІХ СТ. НА СТОРІНКАХ ТОГОЧАСНОЇ ПРЕСИ

Здавна преса відігравала важливу роль у формуванні настроїв, а, зрештою, й свідомості суспільних мас. Популяризуючи ті чи інші ідеї, вона, з одного боку, виражала погляди певної категорії людей, з іншого – впливала на їх формування в другій. Відтак, вже у ХІХ ст. періодичні видання стали знаряддям боротьби за громадську думку і водночас одним із джерел її формування. У цій ситуації не була виключенням й Східна Галичина. І хоча на початку ХІХ ст. основна маса галичан – селянство – не могло піддаватись впливу преси через неписьменність, а нечисельна інтелігенція (в основному духовенство), вихована, як зазначив Володимир Гнатюк, "на чужій культурі" [13: 46], задовольняла свої незначні потреби чужими виданнями, тим не менше, преса відіграла доволі вагому роль як чинник пам'ятокознавчого руху та дзеркало відображення його реалій [13: 47-48], чим і зумовлюється актуальність піднесеної проблематики.

Публікації першої половини ХІХ ст., розраховані на широке коло читачів (в першу чергу інтелігенції), значною мірою носили прагматичний характер, відтак, доволі раціонально висвітлювали питання збереження історичної пам'яті східногалицького краю [58: 527], а пам'яткоохоронна діяльність, пропагована ними, мала, здебільшого, релігійно-культурний характер [40: 364-367; 41: 85; 42: 122-123; 51: 33].

Реалії суспільно-політичної та духовно культурної ситуації в краї в другій половині ХІХ ст. позначились і на тогочасних періодичних виданнях. московфільського, народовського та пропольського забарвлення.

Одним із напрямків діяльності московфілів був історико-культурний розвиток краю, куди логічно вписувалась й пам'ятокознавча проблематика. Остання знайшла доволі широке висвітлення на сторінках московфільської преси, орієнтири якої швидко підхопило греко-католицьке духовенство [2: 4-6; 40: 364-367]. Низка статей у "Временнику інститута Ставропигийского", в "Зорі Галицький" та ін. була присвячена історії пам'яток культового

характеру міст Львова [3, 5, 11-12, 17, 19-20, 26, 28, 34-37, 52-53], Тернополя [38-39], а також сусідніх з Галичиною українських земель [15, 21, 44]. Загальна тенденція публікацій зводилась до критичних оцінок тогочасного стану нерухомих пам'яток здебільшого некультового характеру. Більше того, для ширшого сприйняття пропагованої ідеї збереження та охорони пам'яток використовувались не лише статті науково-популярного, але й художнього характеру. Так, у вірші "Дума на розвалинах Галицького замку" [48] Григорій Страхоцький зазначив: "Тихие муры! Сведки славы нашей! Вы здесь в рунах!" [48: 104], а далі продовжив: "Прощай, ты, дряхлый памятнику жизни, старинной Руси гроб, покрытый мхом, скарб рознесенный моей отчизны, – прощай, Галицкий замок над Днестром!" [48: 105].

Шляхи вирішення проблеми збереження пам'яток москвофільська преса бачила у формуванні музейного фонду [13: 64-65; 27: 167-168; 29; 45: 203], а також матеріальній підтримці пам'яткоохоронної діяльності широким колом громадськості [3: 291; 28: 183; 35: 73].

Окремі статті можна віднести в розряд просвітницько-пропагандистських. Вони публікувались з метою поширення й обґрунтування серед галицького населення ідеї збереження історико-культурних пам'яток та мотивування потреби пам'яткоохоронної діяльності [9: 677]. Так, у підбірці "Наукова хроніка" за підписом "Ф. Ив.", що була опублікована в газеті "Зоря" [54], наголошувалось: "Выслеживание, преховувание и наукове пояснение старинных археологических забутков донедавна ще зовсім неизвесне було в нашем краи. Тысячи ценных останков и пам'ятки глубокой старины пропадали або zostали понищены на неповоротну шкоду науки" [54: 146]. Більше того, у статті із "Зорі", присвяченій з'їзду археологічної комісії у 1883 р. [18], автор зазначив, що "здивувало немало членів комісії, особливо поляків, що на розкопках давнього міста Галича, окрім місцевого священника руського, ніхто більше не з'явився. Свідчить то о недостатку патриотизму у тамтешній інтелігенції та міщан" [18: 252].

Частина інтелігенції бачила вихід із становища у популяризації пам'яткоохоронної діяльності та сприянні вихованню у населення поваги до історичної пам'яті краю [7, 24-25]. Відтак, окремі статті ознайомлювали читачів з пам'ятками іконопису [55], нумізматики [47], архітектури [3, 5, 6, 8, 10-12, 15, 17, 19-22, 26, 28, 35-39, 44, 52-53, 56], археології [9, 18, 30-33, 42-43, 45, 54] тощо [4: 168], а інші – давали практичні рекомендації щодо збереження та охорони пам'яток [9: 677].

Пропаганда потреби збереження історичної пам'яті логічно доповнювала й мету діяльності народовців [1: 94, 112; 14: 134, 165; 16: 501; 23: 200]. Як наслідок, окремі статті, опубліковані в "Правді", прямо чи опосередковано зачіпали проблеми збереження пам'яток археології [46], етнографії [49], історії [50], при цьому популяризуючи пам'яткоохоронну діяльність [50: 341].

Що ж стосується польськомовної преси другої половини XIX ст., яка була доступна галичанам ("Nidziela", "Atenium. Pismo naukowe i literackie"), зауважимо, що пам'яткоохоронна проблематика займала надзвичайно мізерну частину друкованих рядків. Власне, й більшість цієї частини зачіпала проблему лише опосередковано [57, 59-60, 63-72, 74-75]. Щоправда, окремі статті були присвячені опису пам'яток [62, 69] та особливостям їх архітектурних композицій [62], розповідям про нововідкриті пам'ятки [73], чи потребу відбудови давніх зруйнованих [61]. Однак незначна їх кількість дає підстави припустити, що в такий спосіб провідні польські кола намагались уникнути розвитку конфлікту з основними українським суспільно-політичними течіями з приводу відношення до пам'яток, а також визначення їх культурної (якоюсь мірою і національної) приналежності.

Таким чином, пам'яткознавча проблематика у Східній Галичині на сторінках періодичних видань XIX ст. займала доволі вагоме місце, популяризуючи серед населення ідею охорони пам'яток та аргументуючи потребу їх збереження. При цьому останнє стало шляхом й полем розвитку та поширення москвофільських й народовських ідей, а також пропольських настроїв й сприяло розвитку пам'яткоохоронної діяльності.

Література

1. Алексеев Ю.М., Вертегел А.Т., Даниленко В.М. История Украины. – К.: Каравелла, 2004. – 256 с.
2. Бандрівський М.С. Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кін. XIX – поч. XX ст.). – Автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2001. – 20 с.
3. Білоус Ф. Церков Успения Пресвятой Богородицы во Львове // Зоря Галицкая jako альбум на год 1860. – Львов: И-т Ставропигийский, 1860. – 285-292.
4. Важный забыток русской штуки // Зоря. – 1883. – № 10. – С. 168.

5. Вежа при церкве Волоской во Львове // Зоря. – 1880. – № 1. – С. 12-13.
6. Внутренняя известия // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 85. – С. 824-825.
7. Внутренняя известия // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 53. – С. 522.
8. Внутренняя известия // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 65. – С. 652-656.
9. Внутренняя известия // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 67. – С. 677-680.
10. Внутренняя известия // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 69. – С. 695-698.
11. Где стояла в городе Галиче Богородичная Церков и какое была она здание? // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 82. – С. 804-806.
12. Где стояла в городе Галиче Богородичная Церков и какое была она здание? // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 84. – С. 822.
13. Гнатюк В. Національне відродження австро-угорських українців (1772-1880 рр.). – Відень: Накладом "Союза визволення України" з друкарні Ад. Гольцгавзена, 1916. – 65 с.
14. Гусев В.І., Камінцев Ю.О., Кульчицький В.С. Історія України. – К.: Вища школа, 2003. – 431 с.
15. Добрянский А. Короткие записки исторические о месте Самборе // Зоря Галицкая яко альбум на год 1860. – Львово: И-т Ставропигийский, 1860. – 350-355.
16. Довідник з історії України (А-Я) / Під заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
17. Догадки о дальней судьбе Галичобогородичного Собора по 1292 год // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 87. – С. 842-845.
18. Зъезд археологичной комиссии // Зоря. – 1883. – № 15. – С. 251-252.
19. Короткий проводник во Львове // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1871. – С. 121-123.
20. Которому Богородичному празднику был посвящен Галицкий Богородичный Собор? // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 80. – С. 788-789.
21. Кралицкий А. Монастырь Св. о. Николая на горе Чернецкой возле Мукачева (в Угорской Руси) // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1891. – С. 156-158.
22. Крепость Галицкая и ее окрестности // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 77. – С. 764-766.
23. Лановик Б.Д., Лазарович М.В. Ілюстрована історія України. Тернопіль: Джура, 2003. – 428 с.
24. Литературное известие // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 14. – С. 109-111.
25. Литературное известие // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 9. – С. 65-67.
26. М.М. О каменных церквах в Галиции // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 71. – С. 715-717.
27. М.М.К. Библиотека и музей "Народного дома" // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1891. – С. 167-168.
28. М.М.К. Вторая городская церковь во Львове // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1891. – С. 183.
29. М.М.К. Музей, типография и книгарня ставропигийского института во Львове // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1891. – С. 198-199.
30. На котором месяце нынешнего Галича и его окрестности стояв старорусский княжый город Галич? // Зоря. – 1880. – № 10. – С. 127-129.
31. На котором месяце нынешнего Галича и его окрестности стояв старорусский княжый город Галич? (Дальше) // Зоря. – 1880. – № 11. – С. 140-143.
32. На котором месяце нынешнего Галича и его окрестности стояв старорусский княжый город Галич? (Дальше) // Зоря. – 1880. – № 12. – С. 155-158.
33. На котором месяце нынешнего Галича и его окрестности стояв старорусский княжый город Галич? (Конец) // Зоря. – 1880. – № 13. – С. 172-175.
34. О Галицких епископах с времен учреждения Галицкой епархии даже до конца XIII века // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 88. – С. 853-854.
35. О начале Львовской городской церкви Успения Пресвятой Богородицы и судьбе ее даже до наших времен // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1864. – С. 69-74.
36. О соборной Богородичной церкви и святителях в Галиче // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 78. – С. 772-774.
37. О соборной Богородичной церкви и святителях в Галиче // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 79. – С. 781-782.
38. О Гарнопольских церквах и о самом Гарнополе // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 82. – С. 803-804.
39. О Гарнопольских церквах и о самом Гарнополе // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 83. – С. 810-812.
40. Полонська-Василенко Н. Історія України: Т. 2: Від середини XVIII століття до 1923 року. – К.: Либідь, 1992. – 606 с.
41. Полянський О. Курс лекцій з історії України. – Тернопіль.: Підручники і посібники, 2004. – 192 с.
42. Рибалка І.К. Історія України. Частина 2. Від початку XIX ст. до лютого 1917 року. – Харків: Основа, 1997. – 480 с.
43. Руины еще одной церкви на выжине Залуковской коло Галича // Зоря. – 1883. – № 18. – С. 288.
44. Русские монастыри на Угорской Руси // Временник Института Ставропигийского с месяцесловом. – 1872. – С. 114-120.

45. Справа розкопок старокняжого города Галича // Зоря. – 1883. – № 12. – С. 203-204.
46. Ставропігійський інститут у Львові // Правда. – 1891. – Т II. – Вип. V. – С. 325-330.
47. Старина Русская // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 32. – С. 261.
48. Страхоцький Т. Дума на розвалинах Галицького замку // Зоря Галицкая яко альбум на год 1860. – Львово: И-т Ставропігійський, 1860. – 104-105.
49. Сучасна хроніка // Правда. – 1890. – Т III. – Вип. V. – С. 157-159.
50. Сучасна хроніка // Правда. – 1891. – Т II. – Вип. V. – С. 339-342.
51. Терлецький О. Історія України від 1782 до 1917 р. – Львів: Накладом товариства "Просвіта" з друкарні Вид. спілки "ДІЛО", 1936. – 69 с.
52. Уцелела ли Богородичная церков во время Батыева нашествия на Галицкую Русь? // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 85. – С. 828-830.
53. Уцелела ли Богородичная церков во время Батыева нашествия на Галицкую Русь? // Зоря Галицкая. – 1852. – Ч. 86. – С. 836-838.
54. Ф.И. Хроника наукова (Нови розкопки дра Шараневича в Галиче. Зъезд археологичный в Одесе и огляд читаных там рефератов. Открытие старорусской мозаики в Киево-Софійском Соборе // Зоря. – 1880. – № 18. – С. 146-147.
55. Фр. И. Два образы в церкви Заваловской // Зоря. – 1883. – № 11. – С. 184.
56. Шараневич И. Стародавний Галич // Зоря Галицкая яко альбум на год 1860. – Львов: И-т Ставропігійський, 1860. – 295-335.
57. Fundusz na budowę kościołów i kaplic // Niedziela. – 1893. – № 35. – S. 575-576.
58. Kapkowski F. Odezwa do mieszkańców monarchii austriackiej a w szczególności do Galicyjanów // Gazeta Lwowska. – 1843. – №80. – S. 527-528.
59. Kościuszkowska tablica pamiątkowa // Niedziela. – 1896. – № 46. – S. 740.
60. Kościół Maryacki // Niedziela. – 1896. – № 15. – S. 233.
61. Ku chwale bożej // Niedziela. – 1896. – № 48. – S. 734-735.
62. Łuszczkiewicz W. Pionierowie gotycyzme w Polsce. Architektura cysterska i wpływ jej pomników gotycyzm krakowski XIV wieku // Atenium. Pismo naukowe i literackie. – 1882. – Т. II. – Zeszyt II. – S. 342-365.
63. Polskie Towarzystwo krajoznawcze // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 5. – S. 40.
64. Przybysławski K. Cerkiew w Horodence // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 7. – S. 56.
65. Przybysławskie K. Medal Speradnia // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 6. – S. 45-47.
66. R.M. Wykopalisko monet // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 13. – S. 104.
67. Restawracja katedry lwowskiej // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 12. – S. 96.
68. Rocznik Kółka Naukowego Tarnopolskiego za rok 1892. – Tarnopol: Drukarnia St. Kossowskiego, 1893. – 146 s.
69. Rogosz J.Z. Wycieczki po Galicyi: Wycieczka pierwsza, zakład Drohowyżki // Atenium. Pismo naukowe i literackie. – 1884. – Т. IV. – Zeszyt I. – S. 51-69.
70. Rozkopywanie kurhanów na Litwie // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 3. – S. 24.
71. Wojna za cmentarz // Niedziela. – 1896. – № 2. – S. 27.
72. Z pamiętników Leona Dembowskiego // Atenium. Pismo naukowe i literackie. – 1882. – Т. II. – Zeszyt II. – S. 298-341.
73. Zabytki dawnych czasów // Niedziela. – 1896. – №16. – S. 252.
74. Zamek na Wawelu i dzieci ludu // Niedziela. – 1896. – № 16. – S. 249-250.
75. Zamek w Krasiczynie // Niedziela. – 1896. – № 18. – S. 283.

*Надія Зьомко
наук. керівник – доц. Г.Р. Петришин*

ВИЯВЛЕННЯ СТУПЕНЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ЇХ ОБІЗНАНОСТІ ПРО НАЯВНІСТЬ ЦИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Кожна людина в процесі свого життя і розвитку, на якомусь певному етапі прагне принести користь суспільству, зробити щось значуще для інших. Тоді вона починає шукати, у який вид праці влитися, щоби реалізувати себе повністю, і щоби іншим від цього була користь. На цьому ґрунті і відбувається створення молодіжних організацій, клубів за інтересами та ін...

Формування організаційних структур відбувається різними шляхами. Зважаючи на їхню